

latet; ergo non cognoscis matrem. Cui fallaciae resp.: *Dist. Maj.* eam quae latet sub velo non cognoscis *per accidens*, h. e. dum latet, eam non vides, *Conc.*; non cognoscis *per se*, *Neg.* — In eo etiam est ista fallacia ut affirmetur vel negetur subjecto convenire non posse *per accidens* id quod de eo affirmandum vel negandum est tantummodo *per se*. Eo vitio peccat qui diceret intellectum, eo quod infallibilis est *per se*, esse infallibilem semper, ita ut etiam *per accidens* errare non possit.

6. Fallacia *a simpliciter ad secundum quid, et e converso*. Praedicari simpliciter est praedicari sine addito, h. e. sine restrictione; praedicari secundum quid est praedicari cum addito. Hac fallacia peccat qui adscribit alicui *secundum quid*, id quod *simpliciter* ei convenit, v. g. qui circa Petrum Paulo praestantiorem, at indoctiorem, sic arguit: Petrus est Paulo superior; ergo est doctior. Cui fallaciae resp. *Dist.* Petrus est *simpliciter* superior Paulo, *Conc.*; *secundum quid*, h. e. secundum doctrinam, *Neg.* — Eo etiam vitio peccat qui adscribit alicui *simpliciter*, id quod competit ei *secundum quid*, v. g. qui dicit: Ecclesia prohibet carnes die veneris; ergo Ecclesia abhorret a carne. Cui fallaciae resp. *Dist. conseq.* Abhorret *simpliciter*, *Neg.*; *secundum quid*, *Conc.*

7. Fallacia *compositionis et divisionis*. — Prior concludit *simul* subjecto convenire posse ea quae *divisim*, h. e. unum post alterum, ei tantum convenire possunt. — Posterior negat *divisim* competere posse ea quae *simul* subjecto convenire non possunt. Exemplo sit: Impossibile est vigilantem esse dormientem; atqui Petrus vigilat; ergo impossibile est ut Petrus dormiat. Cui fallaciae resp.: *Dist. Maj.* impossibile est vigilantem esse dormientem *in sensu composito*, h. e. quandiu componitur cum vigilia, *Conc.*; *in sensu diviso*, *Neg.*

8. Fallacia *a genere ad genus*; in eo reponitur quod ad aliquid probandum assumitur argumentum *ex principiis diversi ordinis*, cui deest cum re probanda connexio. Sic peccat qui concluderet hominem sentire non posse, eo quod angeli sensationem non experiuntur.

LOGICAE PARS POSTERIOR.

CRITICA.

112. Inquisitum est in Dialectica quaenam sint diversae operationes, quibus intellectus investigat causas proximas et ultimas rerum, quaenamque sint leges, quibus hae operationes facere debent satis ut sint conformes naturae mentis nostrae. — Inquirendum jam est num intellectus humanus, secundum praedictas normas operans, cum certitudine cognoscere possit res et rerum causas. Ista autem inquisito fit per Logicam materialem. — Nomine *criticae* insignitur, quia circa intellectus operationes *crisis* seu *examen* instituit, num videlicet objecto suo conformes certo esse possint. Istud examen instituitur eo fine ut contra scepticos certitudo inconcussis fundamentis inniti appareat.

Logica materialis quadripartito dispescetur:

Caput I^m de natura certitudinis tractabit.

Caput II^m de certitudinis existentia.

Caput III^m de fontibus cognitionum certarum.

Caput IV^m de ultimo motivo quo omnis cognitio certa ab incerta infallibiliter dignoscatur.

CAPUT I.

DE NATURA CERTITUDINIS.

Ut natura certitudinis patescat, quaerendum est ex ordine: 1° quaenam sit certitudinis definitio; 2° quomodo dividatur ratione objecti ad quod possit se extendere; 3° utrum accidentaliter sit una, an multiplex. — Quibus per modum appendicis quaedam de probabilitate addentur.

§ 1. *Definitio certitudinis.*

113. Definitio certitudinis eruitur e consideratis variis status mentis relate ad verum. Transmissa ad Ontologiam penitior indagatione veri, per verum heic intelligimus *id cui varia praedicata conveniunt, adeoque ab intellectu tribui possunt.*

Inquisitione instituta utrum praedicatum conveniat subjecto, sive, si quis mavult, utra propositio ex duabus contradictoriis conformis sit rei (nam de statu perfectae ignorantiae, in quo nulla rei notitia, ne existentiae quidem, menti subest, non movetur quaestio), triplex haberi potest actus mentis diversus, triplexque status ex actu exorians, videlicet *dubii, opinionis, certitudinis.* Etenim :

I. Vel intellectus *neutri parti contradictionis* assensum suum praestare potest; tunc vero habetur status *dubii*, quod est suspensio iudicii inter utramque partem contradictionis. Ulterius intellectus *neutri parti* assentitur : α) aut quia *pro utraque parte* motiva sunt *nulla vel levissima*, et tunc habetur status *dubii negativi*; β) aut quia *pro utraque parte* exstant *motiva seria*, et tunc oritur status *dubii positivi*.

II. Vel intellectus *uni parti contradictionis* assensum suum praestat, sed cum *formidine oppositi*, h. e. metuens ne altera pars contradictionis sit vera; habetur actus *opinionis*.

OBSERVA. 1. Opinionem saepe concomitatur *suspicio* de veritate oppositi, quae prohibeat mentem ab assensu firmo.

2. Opinio improprie dicitur de *materia* ad quam terminatur actus opinandi; haec enim vocatur proprie *sententia probabilis*. Magis improprie dicitur de *omni sententia*, etiam certa.

III. Vel intellectus *uni parti contradictionis* assensum praestat, *sine formidine circa veritatem oppositi*. Habetur status *certitudinis formaliter subjectivae* (h. e. cujus forma seu essentia in mente cogitantis reperitur). Ista autem certitudo duplex est :

1. Aut enim intellectus assensum fixum citra erroris formidinem *uni parti contradictionis* praestat, *licet ipsi non appareant motiva infallibilia*, h. e. motiva quae objectum adornant et ostendunt praedicatum convenire subjecto et non posse non

convenire. Haec certitudo, quae dicitur esse *improprie dicta*, determinatur *per imperium voluntatis*, ideoque est *subjectiva* non tantum formaliter sed et *causaliter*; ejus enim forma et causa subjecto inhaerent.

2. Aut intellectus assensum certum rei praestat, *motivis infallibilibus ipsi perspectis*. Haec est certitudo proprii nominis. — Ubi agitur de *intrinsecis evidentibus* praesertim de *immediate evidentibus*, impossibile est ut intellectus deneget assensum; quare motiva *per se sola, citra ullum voluntatis imperium*, formidinem excludunt determinantque assensum certum. Haec certitudo est formaliter *subjectiva, causaliter objectiva*. — Ubi contra agitur de iis quae nonnisi *extrinsecis evidentia* sunt, aut de iis quae nonnisi *analogice et imperfecte* concipiuntur, possibilis est suspensio aut imo denegatio assensus; quare fixitas assensus determinatur proxime imperio voluntatis, proindeque certitudo *causaliter* considerata est *remote objectiva, proxime subjectiva*.

114. DEFINITIO certitudinis naturalis proprie dictae : *Judicium quo mens ob motivum infallibile affirmat praedicatum convenire subjecto.* — Solet etiam sic definiri : *Firma mentis adhaesio uni parti contradictionis, innixa motivo infallibili.* Motivum infallibile intelligitur motivum ostendens rem sic esse et aliter esse non posse. — Tribus igitur elementis constat certitudo, quorum duo priora sunt *subjectiva*, tertium *objectivum* : a) assensus intellectus; b) absentia formidinis circa veritatem oppositi; c) motivum infallibile objectum circumstans. Illud autem motivum est *objectum formale* certitudinis, h. e. id, quo apprehenso, iudicium est certum, quo non apprehenso, iudicium non est certum.

CERTITUDO OBJECTIVA. Res quatenus *stipatur hoc motivo* quod natum est gignere mentis certitudinem, dicitur *fixa, immutabilis, certa*. Ideo gaudet sua certitudine, quae dicitur *formaliter objectiva*; ejus enim essentia objecto inhaeret. — Definitur *necessitas rei, necessitas enunciabilis, impossibilitas oppositi*.

115. DE CERTITUDINE MORALI LATO SENSU. Saepae fit ut pro una parte contradictionis nullum suppetat motivum, quod natum sit movere ad assensum, pro altera vero parte *nulla*

motiva, eaque gravissima, ad assentiendum moveant, licet tamen assensum non extorqueant seu non ostendant oppositum implicare contradictionem. Opinio quae circa hanc partem habetur, dici solet *certitudo moralis* lato sensu. Ipsa res circa quam versatur, dicitur gaudere certitudine morali objectiva. — Imo non desunt auctores qui eam vocant certitudinem *proprie dictam*, quoties versatur circa res ordinis *physici* aut *moralis*. Hi auctores certitudinem moralem lato sensu intelligunt *magnam probabilitatem*.

§ 2. *Divisio certitudinis ratione objecti materialis.*

116. I. Objectum materiale certitudinis, seu id circa quod versatur actus certus, sive etiam objectiva connexio praedicati cum subjecto menti affulgens, inspicitur tum absolute in se, tum in ordine ad intellectum, pro diversis modis quibus mens de eo certitudinem acquirit. Duplici igitur ratione dividitur certitudo.

A. *Ratione modi quo intellectus certas notitias objectorum acquirit*, certitudo subjectiva est :

1. *Immediata* vel *mediata*, prouti propositio de qua mens est certa, est nota per se vel per discursum.

2. *Directa* vel *reflexa*. Prior acquiritur prima perceptione mentis spontaneae apprehendentis objectum sibi praesens. Posterior in apprehensionem et iudicium directa rediens, superaddit examen objecti et motivorum certitudinis.

3. *Reflexa* est vel *vulgaris* vel *philosophica*. Prior, quae est penes omnes, nullo speciali studio adhibito, *motiva perpendit quantum satis est ut habeatur certitudo reflexa*. Posterior *fundamenta certitudinis rimatur*, actum cognitionis considerat, inquit in ejus naturam, in ejus connexionem [cum objecto, in medium adhibitum, in eorum valorem].

OBSERVA. Differunt certitudo vulgaris et philosophica : non quidem quoad *essentiam*, in utraque enim reperiuntur assensus mentis, exclusio formidinis, motivum infallibile; verum *solo modo*, nam seclusa differentia essentiali, non manet nisi differentia ratione modi.

B. *Ratione objecti materialis absolute inspecti* triplex enascitur certitudinis divisio. Etenim :

1. Praedicatum, quod subjecto connectitur, potest significare sive subjecti existentiam, sive ejus naturam aut causam; vel aliter, id de quo intellectus est certus, est vel *existentia* facti alicujus, vel *natura causae* facti; unde exurgit certitudo *objectiva facti et juris*.

2. Cum objecto dupliciter connecti potest : a) *Independentem ab ulla hypothese*; certitudo, tum objectiva facti et juris, tum subjectiva mentis, vocatur *absoluta*. Talis certitudo habetur circa sequentia : homo est animal rationale, Petrus currit. b) *Dependentem ab hypothese*; certitudo objectiva est *hypothetica*; certitudo autem subjectiva *formaliter* inspecta, *absoluta* est dicenda, *denominative* autem h. e. per denominationem extrinsecam ad suum objectum, est *hypothetica*. Attamen simpliciter *hypothetica* vocari solet.

3. Natura alicujus rei, sive subjectum in quantum ei convenit praedicatum naturam ejus significans, pertinet aut ad ordinem *metaphysicum*, aut ad *physicum*, aut ad *moralem*.

a) Praedicatum naturam significans potest ita connecti subjecto, ut *oppositum*, *essentis rerum adversans*, in terminis *repugnet*, adeoque etiam divinitus haberi non possit. Tale autem objectum est *ordinis metaphysici*, et gaudet *certitudine metaphysica*. Certitudo autem subjectiva per denominationem ad suum objectum dicitur et ipsa *metaphysica*. Talis porro certitudo convenit sequentibus : « Homo est animal rationale; totum est majus sua parte, » verbo omnibus iis quae essentias rerum significant.

b) Praedicatum potest ita convenire subjecto ut *oppositum adversetur legibus physicis*. Lex autem physica est modus stabilis et uniformis operandi rebus corporeis ab auctore naturae inditus. Ea verà omnia quorum oppositum his legibus est contrarium, et proinde perseverantia harum legum (v. g. solem cras esse oriturum), actuale earum exercitium, dicuntur pertinere ad ordinem *physicum*. Porro harum rerum certitudo *objectiva et subjectiva* dicitur *physica*.

c) Praedicatum potest ita connecti subjecto, ut *oppositum*

adversetur legibus moralibus. Lex vero moralis est modus constans et uniformis, secundum quem homines in certis adjunctis libere agunt. Ea quorum oppositum his legibus opponitur, perseverantia harum legum, et actuale earum exercitium, dicuntur pertinere ad ordinem moralem. Eorum certitudo tum objectiva tum subjectiva dicitur *moralis*.

117. II. De certitudine physica et de morali haec adverte :

1. Ut certitudo propriissime dicta habeatur de *exercitio actuali* legum physicarum, oportet ut appareat impossibile esse legem physicam non observatum iri. Jamvero tunc tantum impossibile est ut lex physica actu non observetur, quando agens corporeum constituitur in actu primo proximo completo; unde certitudo haberi debet omnia ad agendum requisita adesse. Ut autem haec certitudo habeatur, exigitur ut constet Deum per miraculum vires corporeas non esse impediturum, quin effectum suum producant; nam inter adjuncta requisita ut vires corporeae agant, habetur concursus a Deo praestandus; hic autem denegari potest a Deo ut, miraculo praestito, specialem suum interventum homines doceat. Cum certitudine autem innotescere potest miraculum a Deo praestitum non iri, eo quod nullus sit finis Deo dignus, vel quod miraculum in certis quibusdam adjunctis adversaretur sapientiae et bonitati ejus. Quoties autem certitudo deest de miraculo non patrandi, certitudo *absoluta* non habetur, sed *hypothetica* tantum.

2. Ut certitudo habeatur de *perseverantia* legum physicarum, certo innotescere debet mundum esse perseveraturum qualis est; illud autem sola revelatione certo constare potest.

3. Circa leges ordinis moralis, certum est in universa hominum societate eas semper leges observatum iri quarum observantia bono societatis est necessaria; oppositum enim adversatur Providentiae divinae. De uno autem individuo determinato, imo de pluribus, plerumque non certitudo, sed tantum probabilitas haberi potest eos observaturos esse certas quasdam leges. Ratio petitur ex libertate humana. Haec tamen probabilitas saepius est certitudo moralis lato sensu.

§3. *Utrum certitudo accidentaliter sit una an multiplex.*

Inquirere utrum certitudo, accidentaliter considerata, sit multiplex, est inquirere utrum eadem essentia possit habere *diversos gradus*, seu *majorem minoremve perfectionem in sua specie*, eo modo quo essentia humana in aliis hominibus est perfectior. Quae quaestio potest spectare tum diversa judicia circa diversos ordines, tum diversa judicia de rebus diversis ejusdem ordinis. Insuper cum omnis certitudo constet exclusione formidinis et assensu mentis ob motivum objectivum infallibile, quaeri potest num *ratione utriusque elementi* certitudo gradus admittat.

Thesis 1. Certitudo subjectiva, sin minus ratione exclusae formidinis erroris, saltem ratione intensitatis assensus, graduum est capax.

118. I^a PARS. PROB. Certitudo subjectiva non admittit gradus ratione illius quod stat in indivisibili. Atqui exclusio formidinis stat in indivisibili. Ergo certitudo subjectiva non admittit gradus ratione exclusionis formidinis.

Prob. Min. Exclusio formidinis formaliter inspecta stat in negatione, nempe in absentia formidinis. Atqui quod situm est in negatione, in indivisibili reponitur. Ergo exclusio formidinis stat in indivisibili.

Patet minor quia si aliquid illius quod negatur, remanet, jam nulla negatio de eo efferi potest. Sic formido vel totaliter excluditur, et habetur certitudo sive propria sive impropria, vel superest aliquid formidinis et illico ruit omnis certitudo.

119. II^a PARS. PROB. Certitudo subjectiva admittit gradus ratione illius quod est positivum et determinatur ab eo quod est capax graduum. Atqui intensitas assensus est positiva, et determinatur ab eo quod est graduum capax. Ergo certitudo admittit gradus ratione intensitatis assensus.

Prima pars minoris ex se patet. Altera probatur: Intensitas assensus determinatur motivis infallibilibus. Atqui haec motiva gradus admittunt. Ergo intensitas assensus determinatur eo quod gradus admittit.

Ad Min. a) Motiva assensum determinantia possunt esse plura pauciorave; b) intellectui possunt plus minus distincte, luce plus minus vivida, se manifestare, et exin majori minorive vi assensum mentis extorquere, ita ut assensus praestitus plus minusve firmus sit et intensus.

§ 4. De probabilitate.

120. Definitio. Veritas rei potest apparere menti ornata motivis, quae suadent quidem haberi connexionem praedicati cum subjecto, at quae non ostendunt oppositum esse impossibile, neque omnem errandi formidinem sua natura expellunt e mente. Talis autem res et sententia dicuntur *probabiles*, *probabilia*; assensus intellectus, huic sententiae praestitus, est *opinio*.

Probabile seu sententia probabilis, definitur: *quod suadetur motivo aliquo, quod tamen tale non est ut excludat omnem oppositi formidinem*. Illud motivum vocatur *probabilitas sententiae*: est enim id quo sententia est probabilis.

121. Divisio. Sententiae probabiles possunt inspicere tum absolute, tum relative, collatis nempe variis sententiis probabilibus circa eandem materiam versantibus et sibi mutuo contradictorie vel contrarie oppositis.

A. *Absolute inspectae*, dupliciter dividuntur:

1. Sententia est *intrinsicus* aut *extrinsecus* probabilis: Prior suadetur motivo rei *intrinsicus*, seu ex natura rei petito; ejus probabilitas dicitur *intrinsicus*. — Posterior suadetur motivo rei *extrinsecus* seu *auctoritate* eorum qui sententiam tenent; ejus probabilitas dicitur *extrinsecus*.

2. Sententia est *tenuiter* aut *solide* probabilis: Prior suadetur *motivo tenui*. Quod quale sit, ex ejus opposito liquescet. — Posterior suadetur *motivo absolute et comparative gravi*. Motivum vocatur *grave* cum natum est virum prudentem movere ut assensum praestet; vir autem prudens ille est qui solet agere, omnibus rite inspectis, et absque affectu inordinato. — Motivum est *grave absolute*, quando in se habet vim movendi talem virum; est *grave relative* si vim suam non amittit cum

comparatur motivis sententiae oppositae. Motivum quod natum non est virum prudentem movere, vocatur *tenuiter*.

OBSERVA. *Opinio solide probabilis*, seu actus opinandi versans circa sententiam solide probabilem: a) *includit*: α) diligentiam, pro rei gravitate, in perpendendis motivis utriusque partis contradictionis; β) motivum absolute et relative grave, suadens sententiam cui mens assensum praestat; γ) prudens dubium de oppositi veritate. — b) *Excludit*: α) certitudinem moralem, etiam lato sensu, de veritate oppositi; β) opinionem tenuiter probabilem de sententia cui mens adhaeret.

B. *Relative inspectae*, duae sententiae, circa idem objectum versantes et sibi oppositae, possunt esse *aeque probabiles*, vel una esse altera *probabilior*. — Aequae probabiles suadentur motivis *aeque gravibus*. Probabilior suadetur motivis *gravioribus* quam ejus opposita, quae est minus probabilis. Probabilior erit *probabilissima* si motiva sua sunt valde gravia, alterius vero valde tenuia. Vocatur interdum moraliter certa sensu lato.

Quaestio. Queritur: a) utrum de eadem materia possint haberi duae sententiae contradictoriae probabiles, altera quidem affirmans, altera vero negans, quarum utraque suadeatur motivo absolute et comparative gravi? — b) Utrum una possit esse altera probabilior? — c) Utrum major unius probabilitas minorem alterius elidat, an salvam relinquat?

Thesis 2. Circa idem objectum haberi possunt diversae sententiae probabiles, contradictorie vel contrarie sibi oppositae; illae vero sententiae possunt esse aequae probabiles aut alia aliis probabilior. Porro minor unius probabilitas per se non eliditur conflictu cum alterius majori probabilitate.

122. I^o PARS. DECL. Idem objectum potest esse tum probabiliter verum, tum probabiliter falsum; seu quaedam motiva suadere possunt praedicatum convenire subjecto, quaedam alia motiva possunt suadere praedicatum non convenire subjecto. Atqui in tali casu circa idem objectum habentur diversae sententiae probabiles inter se oppositae. Ergo.

123. II° PARS. — A. *Circa idem objectum possunt haberi plures sententiae aequae probabiles*.

DECL. 1. Illae sententiae sunt aequae probabiles, quae suadentur motivis aequae gravibus. Atqui circa idem objectum haberi possunt plures sententiae, quae suadentur motivis aequae gravibus. Ergo circa idem objectum haberi possunt sententiae plures aequae probabiles.

2. Patet ex *experientia* : Saepe enim homines neutri parti contradictionis assensum dare volunt, eo quod motiva aequae graviora mentem inclinant in utramque partem.

B. *Una sententia altera probabilior esse potest.*

DECL. Illa sententia est altera probabilior quae motivis gravioribus suadetur. Atqui circa idem objectum haberi possunt plures sententiae oppositae, quarum una motivis gravioribus quam altera suadetur. Ergo circa idem objectum haberi possunt duae sententiae, quarum una sit altera probabilior.

Patet minor : a) tum ex natura motivorum, quae, ubi omnem formidinem oppositi non valent excludere, tamen ad hoc majorem vel minorem vim habere possunt; b) tum ex quotidianis locutionibus probabilitatis gradus significantibus; c) tum ex usu calculi probabilitatum, de quo quid sit sentiendum videre est apud varios auctores.

124. III^a PARS. *Sensus.* Motiva minus graviora, suadentia unam partem contradictionis, per se non destituuntur robore suo, eo quod altera pars contradictionis suadetur motivis gravioribus. Additur *per se*, h. e. *ex natura sua*, ob duo : a) si una pars contradictionis est probabilissima, altera desinit esse vere et solide probabilis; b) motiva unius partis contradictionis possunt destruere motiva alterius partis; tunc autem *per accidens* eliditur probabilitas unius sententiae.

PROB. Illius sententiae minor probabilitas non eliditur alterius majore probabilitate, cujus motiva vim suam non amittunt motivis alterius. Atqui *per se* motiva unius sententiae probabilis vim suam non amittunt per motiva alterius sententiae probabilioris quae ei opponitur. Ergo minor unius probabilitas per se non eliditur alterius majore probabilitate.

Confirmatur. Optime fieri potest ut sententia probabilior sit falsa et consequenter ut minus probabilis sit vera; si enim hoc fieri non posset, prior sententia non esset probabilis, sed necessario certa.

125. Schol. Juxta ea quae ethica et theologia moralis docent, *per se licet sequi sententiam probabilem.* Hujusce autem canonis sensus non est quod quis licite ponere possit actionem, dum hujus actionis tum malitia tum bonitas actualiter sibi probabilis videatur : quivis enim tenetur semper agere cum conscientia pratico-practica quae sit certa, h. e. antequam judicio certo de licitate actionis quae actu ponitur. Sensus proinde est quod, datis duabus sententiis probabilibus quarum altera quidem affirmat licitam esse actionem in genere inspectam, altera vero negat hanc actionis licitatem, efformari possit, adhibito principio : « lex dubia non obligat », vel alio quopiam, conscientia pratico-practica certa affirmans actionem hic et nunc citra culpam poni posse.

CAPUT II.

DE CERTITUDINIS EXISTENTIA.

ARTICULUS I.

STATUS QUAESTIONIS.

126. In comperto est quemlibet hominem, natura impellente, assensum invincibilem, omnique formidine circa oppositi veritatem remota, praestare multis propositionibus et factis, potissimum tum principiis identitatis, contradictionis, convenientiae, discrepantiae, tum existentiae propriae corporumque externorum. Haec autem adhaesio est *naturalis*, h. e. a sola natura procedit : est enim universalis et constans ; est etiam *primitiva*, h. e. antecedit operationem voluntatis et reflexionem philosophicam. — Pariter in comperto est homines vulgo existimare talem assensum a se praestari ob motivum infallibile, ideoque eos ducere haberi veram certitudinem.

Porro quaeritur utrum ista certitudo naturalis, vulgaris,